

וְלִלְכֹן שְׁתֵּי בָנוֹת¹⁵ — כְּשֶׁתִּי קִוִּיתָ מִלְּשׁוֹת
הָעוֹלָם וְעַד טוֹפֵר: זֶה הָעֲמִידָה אֲלוֹפִים וְזֶה הָעֲמִידָה
זֶה הָעֲמִידָה מַלְכִּים וְזֶה הָעֲמִידָה מַלְכִּים. מִזֶּה עָמְדוֹ
אֲרִיֹּת וּמִזֶּה עָמְדוֹ הַדְּרִי אֲרִיֹּת, מִזֶּה עָמְדוֹ גְּבִיָּאִים וּמִזֶּה
גְּבִיָּאִים. מִזֶּה עָמְדוֹ שׁוֹפְטִים וּמִזֶּה עָמְדוֹ שׁוֹפְטִים, מִזֶּה
מְבַכְּשֵׁי אֲרָצוֹת וּמִזֶּה עָמְדוֹ מְבַכְּשֵׁי אֲרָצוֹת, מִזֶּה עָמְדוֹ
אֲרָצוֹת וּמִזֶּה עָמְדוֹ מְבַכְּשֵׁי אֲרָצוֹת

1

וְלִלְכֹן שְׁתֵּי בָנוֹת (בראשית יצא כס. טו.)
שֵׁם הַגְּדוֹלָה לֹאֵה — גְּדוֹלָה בְּמִתְבּוֹתֶיהָ; כְּהוֹנָה לַעֲוֹת
לַעוֹלָם. דְּכִתִּיב (יואל ד) וַהֲוֹדָה לַעוֹלָם תִּשְׁבַּח.
וְשֵׁם הַקְּטָנָה רַחֵל — קְטָנָה בְּמִתְבּוֹתֶיהָ: יוֹסֵף לִשְׁ
לִשְׁעָה, וְשִׁלְהָ לִשְׁעָה, שְׁנֵאמַר (חזקיהו עח) וַיִּמָּאֵס בְּאֵהָל יוֹסֵף
אֶפְרַיִם לֹא בָחַר.

2

אָמַר ר' יוֹנָתָן: רְאוּתָה הִיָּתָה בְּכֹרֶתָ לְאַחַת
שְׁנֵאמַר: אֵלֶּה תִּלְוִיָּה וְעַבְדֵּי יוֹסֵף יִי, אֵלֶּה שְׁקִימָה
בְּרַחֲמִים: וּמִתּוֹךְ אֲגִיעֹת שְׁהִיָּתָה בָּהּ בְּרַחֵל הִתְחַוְּתָה
בְּרוּךְ הוּא לָהּ.

3

וְשִׁנִּי לֹאֵה רְכוּתָה¹⁶ — רַב אָמַר: רְכוּתָה מִמֶּשֶׁת
בְּנָאִי הוּא לָהּ אֵלֶּה שְׁבַח הוּא לָהּ שְׁהִיָּתָה שׁוֹמֶמֶת עַל
דְּרָכִים בְּנִי-אָדָם שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים: שְׁנֵי בָנִים יִשְׁלָה לָהּ
שְׁתֵּי בָנוֹת יִשְׁלָה לָלֶכֶן — גְּדוֹלָה לְגִדּוּל וְקְטָנָה לְקִטּוֹן.
יִשְׁבַּח עַל פִּרְשַׁת דְּרָכִים וּמִשְׁאֲלָתָה: גִּדּוּל מִה מַעֲשִׂיוֹ —
יִדַּע צִיּוֹר, אִישׁ נָע הוּא, מִלְּקִטָּה בְּרִיּוֹת: קִטּוֹן מִה מַעֲשִׂ
אִישׁ תָּם יִשָּׁב אֱהָלִים. וְהִיָּתָה בּוֹכָה עַד שֶׁנִּשְׁרָו
שִׁנִּיָּה

וְכֵן אֲגִיעֹת הִיָּתָה בָּהּ בְּרַחֵל? שְׁנֵאמַר: נִיָּדָה
לְרַחֵל כִּי אָחִי אֲבִיהָ הוּא¹⁷ — וְכִי אָחִי אֲבִיהָ הוּא
בֶּן אֲחִי אֲבִיהָ הוּא! אֵלֶּה אָמַר לָהּ: תִּשְׁמָעִי לִי? אָמַר
הִיא אֵלֶּה אָמַר רַמְבַּם הוּא וְאֵין אֲחֵהָ יִסְלַל לָהּ. אָמַר לָהּ
בְּרַחֲמֶיהָ אָמַר לָהּ: יִשְׁלָה אֲחִיָּה גְּדוֹלָה מִמֶּנִּי וְלֹא
לְפָנֶיהָ. אָמַר לָהּ: אֲחִי אֲנִי בְּרַמְבַּם אֲמַר לָהּ: וְכֵן

והאמר אל יעקב תכתלי בנים ואם אין מתה אנכי.

10

ואם אין מתה אנכי — אשה שהיא עקרה, ואינה יולדת, היא מתה
אלא אמרה רחל: אם איני יולדת סן העדיק הוה, אבא משיא אותי לעש
הרשע ואני מתה עמו לעולם הבא. שבאמר (תהלים לד): תמות רשע
רעה וכו'.

מה ראתה לומר ואם אין מתה אנכי? אלא שנתנבאה, שהיא מתה במהרה
שבאמר: ואני בבואי מסדן וכו'. אמרה לו: חן לי בנים ער שלא אבזה
מיד ויהר אף יעקב ברחל וגו' — וכי יש אלקים שני, שקושה כלום ויהי
מדינותי. החמת אלקים אשר טנע ממך פרי בטן: מסך מנע, ממני
לא טנע, אלא כבר נתן לי בנים מלאה. אנא דאגלי רבא
דאגלי רבא

והיה אף יעקב ברחל וכו' / אמר לו הקדוש ברוך הוא: קח
עושים את המעיקות? מיה, שבניך עתידים לעמוד לפני בנה. 'ואמר בתחלה
אלהים אנכי אשר טנע ממך פרי בטן — ממך טנע, ממך לא טנע. אמרה לו: קח
עשה אביך לאמרי, לא טנע ממך בנך? אמר לה: אבי לא קח לו בנים, אבי
אני יש לי בנים. אמרה לו: חתקך לא קח לו בנים, חתקך ממך קנע שרה: אמר
לה: יכולה את לעלות בשם ששששש? אמרה לו: אם תדבר טעם מעבד
הנה אקמי בלילה בא אליה וכו' (אמרה גם אנכי משנה) — מה זו נקמה על ידי
צדקה אף זו נקמה על ידי צדקה.

11

בין פר אלהים את רחל — ימה זכירה וכו' לה, שתיקת
לאחותה, בשעה שהיו נותנין לו את לאה תיקה ירעה ושותקת. 'יחל אלהים
את רחל' — (מדוך טמן, שהקניסה צדקה לביתה. 'והיא וכו' אנה בשם
סימן אמר: ויהי ב' פן יוסף ובנימין' — בוכות פן נקמה רחל, בוכות
קמד יוסף ובנימין.

12

ואני, בבואי מסדן, מתה עלי רחל בארץ כנען בדרך העיר כס
ארץ לבא אסרתה ואקברה שם בדרך אסרת היא בית לה' (משש)
ואז וכיון שבניכם ועסאם שבטים התחיל אומר על עסק רחל, א
לו: למה לא נכנסה לקבורה (במדך) — שהיה יוסף טיגר על הר
מאור התחיל אביו משיבו עליה: 'אני בבואי מסדן' (משש) כה
מה יאמרו: אמר לו חיוך, כשם שהיית מבקש שתכנס א
לקבורה, כך אני הייתי מבקש: אמר לו: שמה מה שלא הכנסת אור
לקבורה — שמה עונת נשכים היתה? אמר לו לאו, 'בפור כמות א
לבוא אסרתה' (שם) בין כסם לעצרת היתה, בזמן שהארץ כנען
והולכת ובאת בבכרה שובולים לחלוץ, אמר לו יוסף: בזור עבש
ואני מעלה אותה וקוברתה. אמר לו יעקב: אין אתה יכול בני, ש
קברתה שם' אלא על-מי הדיבור, שאף אני
ילקבורה — ולא הנוחני הקדוש ברוך הוא, שנא
מהו 'שמיד על-מי הדיבור: ולמה?
— שכלו וצמנו לסונו שמוף בית המקדש על-יד יוסף
עבדים לצאת בגולה, והם הולכין אצל אבות זמבשש
שיתפללו עליהם ואינם מושלכין להם, וכיון שהם הולכין
בארץ ומחבקין קבורת רחל, והוא עומד ומבקש רחשם
בדרך הוא, וצוהם ללבוש בגדיהם של חולתו, שם בגדיהם

13